

Малихін О. В.
Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)

Ліпчевська І. Л.
Інститут педагогіки НАПН України
(Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Актуальність візуальної комунікації неодноразово підкреслювалася в усіх сферах життя суспільства. Так, наприклад, Джесі Хемпл (журналістка, провідна авторка журналів *Wider*, *Fortune*, *Businessweek*, спікер CNN, PBS, MSNBC, Fox і CNBC) зазначає, що «наше оточення заповнене картинками, хоча в історичному плані смартфони та Інтернет — ще дуже «молоді» засоби спілкування та пізнання світу. ... Зображення стали новою мовою, глобально зрозумілою та доступною кожному» (Briggs, 2015). Справді, якщо прогорнути назад сторінки історії, можна побачити, що тривалий проміжок часу основним способом візуалізації був живопис. Це потребувало сформованості складних професійних умінь і значних витрат часу на створення картин. Разом з цим можливості їх розповсюдження (демонстрації суспільству) були вкрай обмеженими. З початком ери фотографії ситуація швидко змінилася. Очевидно, що створення знімків, навіть при використанні перших фотоапаратів, було значно простішою та швидшою справою. Згодом були винайдені плівкові фотоапарати. На зміну їм прийшли цифрові аналоги. З розповсюдженням смартфонів візуалізація стала невід'ємною частиною сучасної комунікації. Сьогодні вона заповнила інтернет, соціальні мережі, активно використовується в маркетингу, публічних виступах будь-якого спрямування, в презентації та обговоренні будь-яких ідей тощо. Це є логічним, адже візуальна форма представлення інформації має значно більшу ємність у порівнянні зі словесною, швидше та простіше сприймається людиною, окрім того їй легко надати «емоційного забарвлення».

В сучасному інформаційному просторі, крім малюнків, існує велика кількість інших варіантів візуалізації. Розповсюдженою є візуалізація даних (кількісне представлення даних у візуальній формі); візуалізація інформації (якісне представлення явищ, подій та процесів у хронології та просторі); візуалізація концепцій (відображення системи поглядів або ключових думок з певного питання); візуалізація стратегій (опис довгострокових, якісно визначених напрямів розвитку, загальних планів, способів досягнення мети, моделей).

Отже тренд візуалізації в освіті обумовлений активним використанням візуального контенту в усіх сферах життя суспільства. В останнє десятиліття проблемі візуалізації приділяється значна увага в науково-педагогічній

спільноті. В Україні цим питанням займалися Д. Безуглий, Л Білоусова, Н. Білошапка, М. Друшляк, Н. Житеньова, В. Імбер, Н. Ляшова, О. Семеніхіна, С. Шумаєва, за кордоном – Н. Albaqami, E. Anderson, A. Arcavi, T. Buzan, J. Elkins, L. Eutsler, T. Farrell, P. Felten, C. Huilcapí-Collantes, L. Marentette, G. Özsoy, K. Shatri, G. Wilhelmsen. Зокрема, N. Sousanis захистив дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії (PhD) з педагогіки, присвячену потенціалу використання візуального мислення для підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів. Особливістю цієї праці, яка зробила її загальновідомою, була форма написання дисертації. N. Sousanis презентував свої наукові надбання в вигляді коміксу, реалізувавши тим самим ідею презентації дослідження з питання візуалізації за допомогою засобів візуалізації. В дисертації розкриті можливості використання візуалізації для покращення результатів засвоєння інформації, розвитку критичного мислення, креативності, навичок комунікації здобувачів освіти.

Найявний запит суспільства щодо формування вмінь візуалізації інформації здобувачів освіти послуговував причиною включення візуальної грамотності в освітні програми США, Австралії, Великобританії, Німеччини, Франції та інших країн. Зазначене питання відображено в міжнародних рамкових документах, стандартах, зокрема «Рамковій програмі візуальної грамотності в системі вищої освіти / The Framework for Visual Literacy in Higher Education» (ACRL, 2022 p.), «Програмі медійної та інформаційної грамотності для викладачів та студентів / Media & Information Literacy Curriculum for Educators & Learners» (UNESCO, 2021 p.), «Загальноєвропейському стандарті візуальної компетентності / Common European Framework of Reference for Visual Literacy» (ENViL, 2016 p.), оновленому в 2021 p. Тенденція до поширення візуалізації спостерігається і в українській системі вищої педагогічної освіти. В першу чергу, її можна констатувати за напрямками підготовки вчителів інформатики, математики та природничих дисциплін. В той же час включення візуалізації як складової підготовки майбутніх учителів початкової школи на сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти має фрагментарний характер та потребує подальшого удосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ліпчевська, І. Л. (2021). Візуалізація в освіті: Сучасний підхід до використання наочності. У *Світ дидактики: Дидактика в сучасному світі* (с. 196–197). Видавництво Людмила. <http://lib.iitta.gov.ua/728087/>
2. Ліпчевська, І. Л. (2022). Визначення сутності вмінь візуалізації навчальної інформації майбутніх учителів початкової школи. *Молодь і ринок*, (7–8 (205–206)), 151–156.
3. Ліпчевська, І. Л., & Малихін, О. В. (2022). Візуалізація навчальної інформації як складова цифрових підручників для початкової школи. У *Проблеми сучасного підручника: Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу* (с. 208–211). Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/732111/1/Text1.pdf>

4. Малихін, О. В. (2000). Методичні рекомендації для формування у майбутніх учителів потреби в професійній самоосвіті. *Кривий ріг: КДПУ*.
5. Малихін, О. В. (2006). Психологічні основи організації самостійної навчальної діяльності студентів в умовах вищого педагогічного закладу освіти. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наукових праць. Вип, 31*, 104-111.
6. Малихін, О. В. (2014, April). Ієрархія компетентностей сучасного педагога. In *1025-річчя історії освіти в Україні: традиції, сучасність та перспективи: зб. матер. Міжнарод. наук. конф.* (pp. 65-75). Київський Університет імені Бориса Грінченка.
7. Топузов, О. М., Малихін, О. В., & Опалюк, Т. Л. (2018). Педагогічна майстерність: розвиток професійно-педагогічної адаптивності та соціальної рефлексії майбутнього вчителя.
8. Briggs, S. (2015, 7 листопада). *Why visual literacy is more important than ever & 5 ways to cultivate it*. InformED. <https://www.opencolleges.edu.au/informed/features/why-visual-literacy-is-more-important-than-ever-10-ways-to-cultivate-it/>
9. Malykhin, O., Aristova, N., & Kalinina, L. (2022). Schoolteachers-parents interactions amid distance and blended learning: Two-year experience of overcoming negative influences of covid-19 pandemic. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference, 1*, 454–464. <https://doi.org/10.17770/sie2022vol1.6858>
10. Malykhin, O. V., & Aristova, N. O. (2019). Improving computer engineering and information technologies undergraduate students' training through combination of formal, non-formal and informal learning. *ENVIRONMENT. TECHNOLOGIES. RESOURCES. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, 2*, 208. <https://doi.org/10.17770/etr2019vol2.4113>
11. Power, C. N., Parsuramen, A., Lopez-Ospina, G., DaSilva, E., Enriquez-Berciano, M., Hall-Rose, O., Dyrenfurth, M., Goldstein, W., Strohmman, C., & Bhagwut, D. (2000). Visual literacy in science and technology education. *Connect: UNESCO International Science, Technology and Environmental Education Newsletter, XXV(2)*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146292>
12. Shatri, K., & Buza, K. (2017). The use of visualization in teaching and learning process for developing critical thinking of students. *European Journal of Social Sciences Education and Research, 1(4)*, 71–74. <https://revistia.com/index.php/ejser/issue/view/441/303>
13. Topuzov, O., Malykhin, O., & Aristova, N. (2022). General secondary teachers' views on educational process amid the covid-19 pandemic: Two-year experience of blended learning. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference, 1*, 549–559. <https://doi.org/10.17770/sie2022vol1.6841>
14. Wilhelmsen, G. B., & Felder, M. (2021). Learning is visual: Why teachers need to know about vision. *У Education at the intersection of globalization and technology* (с. 1–18). IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.93546>
15. Zahorulko, M. (2020). Introduction of innovative teaching technologies in the higher educational institutions' educational process. *Мистецька освіта: Зміст, технології, менеджмент : Збірник наукових праць*, (16), 92–103.